

SPRAWOZDANIA I RECENZJE

Liturgia Sacra 5(1999), nr 2, s. 403-424

XXXV Seminarium Naukowe Wykładowców Liturgiki na temat *Posługi świeckich w Kościele* (Ożarów Mazowiecki, 9–10 września 1999 r.)

Miejsce i rola świeckich w Kościele jest jednym z tych tematów, któremu poświęcono już wiele uwagi, zwłaszcza po Soborze Watykańskim II. Istnieją na ten temat liczne wypowiedzi w dokumentach Magisterium Kościoła. Wydawać by się więc mogło, że zagadnienie jest jasne i nie wymaga dodatkowych dyskusji. Niemniej jednak praktyka obserwowana w niektórych Kościołach lokalnych, budziła uzasadnione obawy, które znalazły swoje odbicie w *Instrukcji o niektórych kwestiach dotyczących współpracy wiernych świeckich w ministerialnej posłudze kapłanów* z dnia 15 sierpnia 1997 r. Ponieważ dokument ten wywołał ożywioną dyskusję w niektórych kręgach, dobrze się stało, że swój fachowy głos włączyli do niej wykładowcy liturgiki z ośrodków uniwersyteckich, wydziałów teologicznych oraz wyższych seminariów duchownych całej Polski, którzy na swym kolejnym seminarium zajęli się problematyką posług świeckich w Kościele. Spotkanie miało miejsce w dniach 9–10 września 1999 r. w Ożarowie Mazowieckim, w gościnnym domu Ojców Pallotynów, a wzięło w nim udział ponad 50 osób.

Otwarcia dokonał przewodniczący Sekcji Wykładowców Liturgiki ks. prof. A. Durak SDB, który poszerzył kontekst tegorocznego spotkania o perspektywę trzeciego tysiąclecia, wytyczającego konieczność lepszego koordynowania współpracy świeckich z kapłanem.

Pierwszą sesję poprowadził ks. prof. Sobeczko, a otworzył ją referat ks. dra C. Krakowiaka *Teologiczne i normatywne zasady współpracy świeckich w minis-*

terialnej posłudze kapłanów. Słuchacze mieli okazję przypomnieć sobie podstawowe dokumenty Kościoła, w oparciu o które prelegent zmierzał do uściślenia stosowanej terminologii i to zarówno na płaszczyźnie teologicznej, jak i prawnej. Analiza pojęć stosowanych w dokumentach Kościoła pozwala stwierdzić, że są w Kościele takie funkcje, które są zastrzeżone dla kapłanów. Z wypowiedzi Magisterium Kościoła wypływają jasne zasady omawianej współpracy:

- wszyscy winni mieć świadomość, iż Kościół jest wspólnotą ludzi ochrzczonych;
- w Kościele istnieje jedność posłannictwa, ale różnorodność posług;
- między kapłaństwem wspólnym a hierarchicznym zachodzi niezacieraalna różnica.

Do tych norm dochodzą jeszcze zasady natury prawnej, które pozwalają świeckim w posłudze słowa na liczne działania, ale nie na głoszenie homilii, w posłudze liturgicznej na prowadzenie, ale nie na przewodniczenie, natomiast w prowadzeniu parafii pozwalają na szeroką aktywność, ale nie mogą świeccy być nazywani pasterzami.

Drugi referat zatytułowany *Diakonat stały w warunkach Kościoła w Polsce* wygłosił dr M. Marczewski związany z Ośrodkiem Badań nad Diakonatem Stałym przy Stowarzyszeniu *Gaudium et Spes* w Suwałkach. Referat pomyślany był jako impuls dla słuchaczy, by włączyli się w przygotowanie stosownych materiałów dla zespołu ekspertów pracujących przy Komisji Duchowieństwa Episkopatu Polski, mających uzasadnić potrzebę wprowadzenia tej posługi w Kościele polskim. Dlatego też autor omówił w referacie kilka teologicznych ujęć posługi diakona stałego, które powstały w czasie ostatnich kilkudziesięciu lat i są efektem teologicznego namysłu takich wybitnych teologów, jak K. Rahner, H. Vorgrimler, Y. Congar, czy też osób zaangażowanych w wprowadzenie i rozwój stałego diakonatu (H. Kramer, A. Altana). Możliwości wprowadzenia tej posługi w Kościele polskim przedstawione zostały na bazie kontekstu socjologicznego, badanego i opisanego przez ks. J. Mariańskiego. Na koniec zajął się autor pewnym nieporozumieniami pojawiającymi się w dyskusjach o potrzebie wprowadzenia stałego diakonatu w Polsce, z których większość da się pokonać, wypracowując odpowiednią teologię tej posługi.

W dyskusji na zakończenie tej części spotkania padły bardzo konkretne pytania dotyczące ewentualnego tekstu na temat stałego diakonatu, jaki pojawi się w końcowych dokumentach synodalnych (ks. S. Szczepaniec) oraz faktycznych szans wprowadzenia tej posługi w Kościele polskim (ks. H.J. Sobeczko). Niestety, w dokumentach synodalnych nie znajdzie się żaden zapis o stałym diakonacie, natomiast możliwość wprowadzenia tej posługi w Polsce — zdaniem M. Marczewskiego — zależy w pierwszej kolejności od tego, czy biskupi uznają i uwierzą, że stały diakonat to też powołanie i sprawa święceń.

Po południu uczestnicy spotkania mieli okazję wysłuchać jeszcze jednego referatu i trzech komunikatów. Najpierw ks. dr S. Szczepaniec podjął zagadnienie *Posługiwania świeckich w liturgii*. Bardzo szeroki problem został też bardzo wnikliwie i obszernie omówiony, a na dodatek każdy z uczestników mógł się spokojnie włączyć w tematykę, ponieważ otrzymał wydrukowany tekst wystąpienia.

Ks. dr E. Skalski podjął w swoim komunikacie problem *Formacji i postugi nadzwyczajnego szafarza Eucharystii*. Po zaprezentowaniu odpowiednich cytatów z istniejących dokumentów dotyczących omawianej problematyki skupił się na praktycznych działaniach systematycznej formacji, do których zaliczył dni skupienia i rekolekcje. Te pierwsze powinny się odbywać w parafii raz w miesiącu, natomiast w diecezji raz na kwartał. Rekolekcje zaś winny mieć miejsce kilka razy w roku dla grup nie większych niż 50 osób. Na uwagę zasługuje propozycja spotkania z biskupem proboszczów tych parafii, w których posługują nadzwyczajni szafarze. Spotkania takie mogłyby mieć miejsce raz w roku.

Po tym komunikacie głos zabrał przewodniczący Komisji do spraw Kultu i Dyscypliny Sakramentów ks. bp W. Świerzawski, który zakomunikował, że redakcja Radia Maryja prosi liturgistów o cykl wykładów o liturgii. Zgromadzeni dowiedzieli się ponadto, że są realne szanse powołania Krajowego Ośrodka Duszpasterstwa Liturgicznego w 2000 r. Ks. Biskup zaprosił także na sympozja do Sandomierza i na Jasną Górę.

Pierwszy dzień zamknęły dwa komunikaty. W pierwszym z nich ks. dr E. Stencel podjął problem *Formacji i postugi zakrystiana*. Po omówieniu historii tej funkcji wytknął prelegent brak właściwej formacji teologicznej, brak odpowiednich materiałów, a nade wszystko brak stosownej instrukcji Konferencji Episkopatu Polski. Pozytywny wymiar miały zawarte w wystąpieniu propozycje, by regularnie organizować dla zakrystianów dni skupienia, natomiast dla kandydatów należy organizować specjalne studium połączone z praktycznymi wskazaniem.

Ks. prof. J. Kopeć poruszył problem *Formacji i postugi ministrantów i ministrantek*. Przypomniawszy historię tej posługi w Kościele powszechnym i polskim podkreślił prelegent, że od 1994 r. Kościoły lokalne mają prawo wprowadzać funkcję ministrantek. Zaakcentował jednak konieczność odpowiedniej formacji, której propozycje można spotkać w wielu opracowaniach i przestrzegł przed niebezpiecznymi tendencjami zastępowania ministrantów przez ministrantki.

Dyskusja zamykająca pierwszy dzień skoncentrowała się na formacji wiernych do podejmowania różnych posług w Kościele. Najpierw ks. bp Świerzawski zwrócił uwagę na motywy pedagogiczne i psychologiczne, które nakazywały by ostrożność we wprowadzaniu posługi ministrantek. Ks. Koperek podał przykłady formacji permanentnej osób zaangażowanych w liturgii przez pełnienie różnych posług, jakie zaobserwował za granicą oraz rodzaje formacji realizowanej przez ks. K. Wojtyłę jako wikariusza. Ks. Nowakowski zasugerował, że wzorem rozwiązania problemu stałego diakonatu w Polsce mogła by być praktyka Kościoła Wschodniego. Tej problematyki dotyczył też głos ks. Kwiatkowskiego, który — mając na uwadze doświadczenia Kościoła włoskiego — zapytał ks. bpa Cichego, czy w Polsce robi się coś, by przygotować kapłanów do przyjęcia stałych diakonów. Z odpowiedzi ks. Biskupa można było się dowiedzieć, że aktualnie sprawa posługi diakona stałego zatrzymała się w naszym kraju w miejscu.

W drugim dniu obradom przewodniczył ks. dr Nowak. Jeszcze przed referatami miał miejsce dalszy ciąg dyskusji związany z wcześniejszymi wystąpieniami. Najpierw ks. Kopeć zgłosił wniosek, by gremium polskich liturgistów wyraziło swoją opinię co do sensowności wprowadzenia w Polsce posługi stałego diakonatu. Następnie ks. Szczepaniec apelował, by formacją liturgiczną obejmować nie tylko dzieci, ale też dorosłych. Na koniec ks. bp Cichy przedstawił stan prac zespołu ekspertów do spraw diakonatu stałego Komisji ds. Duchowieństwa.

W głównym referacie tego dnia ks. dr hab. Z. Wit podjął problematykę *Muzycznych posług świeckich w liturgii*. Posługi scholi, chóru, kantora, psalmisty i organisty zostały omówione w aspekcie historycznym oraz przez pryzmat konkretnych zadań w liturgii Eucharystii i pozostałych sakramentów, w Liturgii Godzin oraz przy sprawowaniu błogosławieństw. We wnioskach końcowych postulował prelegent, by w każdej parafii wszystkie te posługi istniały i miały szerokie zastosowanie w liturgii wspólnoty, by prowadzona była szeroka formacja oraz by istniały parafialne biblioteki muzyczne.

Ostatnim zaplanowanym wystąpieniem był komunikat ks. dra J. Górzyńskiego dotyczący *Ministerium lektora i akolity*. Po zaprezentowaniu istniejących w tej materii dokumentów omówił same posługi oraz obrzędy ustanowienia. Szczególnie mocno wyakcentował Prelegent wymiar praktyczny tych posług, pokazując, że mimo uporządkowania tej problematyki w wyniku reformy posoborowej w praktyce nadal posługi te są traktowane jako stacje do kapłaństwa, a nie jako funkcje dla świeckich.

Dyskusję końcową zdominowała problematyka poruszana w referatach i komunikatach. Zaapelowano o stosowanie właściwej terminologii przy mówieniu o posługach świeckich w liturgii (ks. Nowak), a nawet postulowano powołanie specjalnej komisji, która by tę materię uporządkowała teologicznie (ks. Szczepaniec). Zauważono swoiste dublowanie pojęciowe funkcji lektora aktywnego we wspólnocie parafialnej oraz przyjmującego tę posługę w trakcie formacji seminarysty (ks. Petryk). Często konsekwencją tego jest bezsensowne zawieszanie byłego alumna w pełnieniu swojej funkcji po wystąpieniu z seminarium duchownego (ks. Krakowiak). Poruszono kwestię kryteriów, jakie musi spełniać utwór, by mógł być wykonywany podczas liturgii. Wydaje się, że wystarczy, by był skomponowany dla liturgii (ks. Wit). Podjęto bardzo praktyczny problem utrzymania stałych diakonów (ks. Nowak). Pokazano zasady formacji diakonów w jednej z diecezji niemieckich, sugerując potrzebę wprowadzenia jednorodnych przepisów co do formacji diakona stałego w Polsce (ks. Kopeć). Postulowano w związku z tym wprowadzenie obowiązku pełnego wykształcenia teologicznego kandydatów na diakonów stałych (ks. Sobeczko). Zwrócono także uwagę na potrzebę przygotowania kapłanów na przyjęcie we wspólnocie stałych diakonów (ks. Koperek).

Kończąc XXXV Seminarium Naukowe Wykładowców Liturgiki ks. prof. A. Durak podziękował referentom za trud przygotowania swoich wystąpień, prowadzącym

poszczególne sesje oraz biskupom za przewodniczenie liturgii i wygłoszenie kazań. Jednocześnie zapowiedział następne spotkanie w Rzeszowie 13–14 września 2000 r. poświęcone nowo wydanemu *Pontyfikałowi biskupiemu*.

Ks. Erwin Mateja